

Motion till riksdagen 2005/06:L21

av **Viviann Gerdin m.fl. (c)**
med anledning av prop. 2005/06:105

Trygga konsumenter som handlar hållbart – Konsumentpolitikens mål och inriktning

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Inledning	2
4	Miljö och hälsa går hand i hand	3
4.1	Hälsa.....	3
4.2	Solidaritet.....	3
5	Gör det lättare för konsumenten att välja – eller välja bort	4
5.1	Ursprung.....	4
5.2	Tydlighet och kvalitet.....	5
5.3	Bättre märkning i restaurangbranschen	6
6	LOU – lagen om upphandlingsreglerna	6
7	Konsumentskyddet bör även omfatta offentliga tjänster	7
8	Elektronisk handel.....	7
9	Könsneutrala försäkringar	8
10	Miljömärkning	8
11	Genetiskt modifierade produkter.....	9
12	Skötselråd för kläder	9
13	Märk pälsprodukter i handeln	9
14	Sverige ska visa vägen	9
15	Telemarketing	10

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en konsumentpolitik som gör att konsumenten har möjlighet att välja sunda och säkra varor och tjänster.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om märkning för sunda och säkra livsmedel.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att tjänster angående utbildning, omsorg och vård skall omfattas av konsumentskyddet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om elektronisk handel.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om konsumentssäkra och könsneutrala försäkringar.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige inom EU skall arbeta för att miljömärkningen harmoniseras inom EU för att underlätta konsumenternas miljöval.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige inom EU skall arbeta för att krav på tvättmärkning eller skötselråd i kläder inte skall betraktas som ett handelshinder.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att innehållsförteckningen på livsmedel tydligt skall ange om en vara innehåller GMO.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att pälsprodukter i handeln skall vara märkta med djurart och djurens ursprungsland.
10. Riksdagen avslår förslaget om att utreda en lagstiftning där marknadsföring via elektroniska medier, såsom telefonförsäljning, kommer att kräva konsumentens godkännande på förhand.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att utreda hur telefonförsäljare via ett tydligt avslut och uppgörelse om köp skall kunna öka rättssäkerheten för konsumenterna.

3 Inledning

De ökade kontakterna med omvärlden ger oss fantastiska möjligheter att få ta del av andra länders varor och tjänster, samtidigt som våra egna svenska produkter efterfrågas av nya konsumenter. Den globaliserade handeln skapar relationer med människor, och den bidrar till ökad förståelse för främmande kulturer. En öppen attityd till omvärlden och en gränsöverskridande handel med varor och tjänster är grundläggande för oss i Centerpartiet, och ett viktigt inslag i arbetet för fred och säkerhet världen över. Handeln är den säkraste vägen till utveckling och välbefinnande för människorna i de fattiga länderna.

Den internationella handeln har ökat utbudet av både varor och tjänster och vi kan i dag importera varor och tjänster till lägre priser än vad vi själva klarar

Fel! Okänt namn på

av att producera dem för inom vårt land. Konkurrensen om kunderna är stor, och prispressen på produkterna ökar och även kraven på oss konsumenter.

I Centerpartiet arbetar vi för att stärka människors makt över sin vardag, exempelvis genom att fler ska få mer makt över sin egen ekonomi. Ett första steg är därför att sänka inkomstskatterna för låg- och medelinkomsttagarna så att vanliga människor får behålla mer av sina inkomster. Det är en självklarhet för oss att alla som har ett arbete ska kunna försörja sig på sin lön, höga inkomstskatter på låga inkomster är ett ingrepp i människors privatekonomi. Att själv kunna bestämma över sin ekonomi är ett rättmätigt krav för alla – även för låginkomsttagarna.

Den privata ekonomin är avgörande för hur och vad vi konsumerar, det ska inte staten lägga sig i. Däremot har staten rätt att fastställa under vilka villkor som varor och tjänster ska produceras och besluten ska vila på att skapa det hållbara samhället ekonomiskt, socialt och miljömässigt. Centerpartiets förhållningssätt till konsumtionen utgår från att vi värnar om god hälsa och god miljö.

Vår utgångspunkt är att konsumenten ska kunna göra så välgrundade val som möjligt när denne går och handlar, oavsett om man ska köpa en liter mjölk, en vinterjacka eller en ny värmepanna.

4 Miljö och hälsa går hand i hand

För att man som konsument, via sina vardagliga inköp, ska ha möjlighet att verka för en bättre hälsa, en bättre miljö och en rättvis handel krävs det att märkningen på de varor man köper är tydlig och lättläst. Den som väljer att marknadsföra en vara måste kunna stå upp för hela kedjan bakom produkten och om så önskas kunna presentera dokument som styrker märkningen. Att alla varor oavsett varifrån de kommer eller vilken typ av vara det rör sig om ska ursprungsmärkas är ett krav som stämmer väl överens med de EU- och WTO-direktiv som Sverige undertecknat.

4.1 Hälsa

Ur ett individuellt perspektiv är ordentlig märkning av varor ett måste för att konsumenten ska ha möjlighet att, om man så vill, välja bort produkter som innehåller onödigt stora mängder fett, socker eller andra för hälsan skadliga ämnen eller tillsatser.

4.2 Solidaritet

Märkningen är nödvändig framför allt för att man som konsument ska ha möjlighet att få fram information om varans ursprung, vilka arbetsmetoder som använts, om barnarbete förekommit samt om producenten framställt

Fel! Okänt namn på

varan under humana ekonomiska och sociala förhållanden. I detta avseende är rättvisemärkningen ett utmärkt redskap eftersom varor med denna märkning garanterar att de etiska och sociala krav som finns upptagna i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna är uppfyllda.

Ur ett globalt miljöperspektiv framstår information om förädlingsprocesser, transportmetoder och eventuell användning av bekämpningsmedel eller kemisk gödsling ha avgörande betydelse för att man ska ha möjlighet att göra ett miljömedvetet val.

Vad som ovan anförts om en konsumentpolitik som gör att konsumenten har möjlighet att välja sunda och säkra varor och tjänster bör ges regeringen till känna.

5 Gör det lättare för konsumenten att välja – eller välja bort

Alla vill vi ha mat som smakar bra, ser god ut och ger den näring vi behöver; helst ska också maten gå fort att tillaga och vara billig. För att det ska fungera måste det vara enkelt att göra bra val när vi handlar. Men så enkelt är det inte – reglerna är oftast otydliga, smått förvirrande och möter inte de behov av tydlighet och enkelhet vi har när vi handlar. Det är fortfarande alldeles för krångligt att ta reda på råvarornas ursprung eller vad den färdiga maten innehåller. För att främja valfriheten måste konsumenterna få rätt till information och en konsekvent märkning av livsmedel. Det kan på olika sätt gälla både produktionsland, produktionsmetoder, förekomsten av genmodifierade produkter, antibiotika, hormoner, bestrålning, färgämnen och andra tillsatser. Att ha en tydlig märkning på en rad områden som kvalitet, innehåll och miljöpåverkan gör att fler faktorer blir konkurrensfaktorer; i dag är det bara priset som styr.

5.1 Ursprung

Både producenter, handlare och konsumenter skulle gynnas i längden av en tydlig varudeklaration. Att kunna spåra var maten kommer ifrån för att kunna eliminera smittor har återigen blivit högaktuellt. Efter de uppmärksammade BSE-fallen 1996 infördes regler som krävde att nötkött måste vara märkt med var djuret är fött, uppvuxet och slaktat. Men med tidigare ehec-larm, som både rört sallad och köttfärs, samt den senaste tidens larm om fågelinfluensan är det tydligt hur viktigt det är att dagens livsmedelskontroll förbättras. Märkning och system för att kunna följa upp livsmedelspartier blir allt viktigare och måste utökas till att gälla alla livsmedel. När det gäller rent nötkött och nötfärs ska det redan i dag vara ursprungsmärkt, den regeln efterlevs och fungerar bra. Trots den regeln omfattas inte hel- och halvfabrikat av

Fel! Okänt namn på

nötkött av kravet på ursprungsmärkning. För fläskkött och annat rent kött finns inte heller samma tvingande regel om ursprungsmärkning som på nötkött. Vi anser att allt kött ska vara tydligt märkt med var djuret är fött, uppväxt, slaktat och styckat.

Med charkprodukter är det svårare att få ett klart besked om varifrån dessa kommer. Mellan livsmedelsföretagen och handlaren finns i dag frivilliga överenskommelser, som varierar stort. Charkprodukter har en stämpel med Sverige och ett nummer. Det kan då vara lätt att tro att korven eller hamburgaren kommer från Sverige. Men märkningen är bara en följd av EU:s hygienregler och visar vilken anläggning produkten kommer ifrån. Den säger inget om råvarans ursprung.

Bland halvfabrikaten i våra frysdiskar finns t.ex. ”färdigrätter”. Här kan det också vara svårt att veta ursprunget på råvaran, om det är färsbiffen eller grönsakerna som en eventuell märkning gäller. EMV-produkter, de stora kedjornas egna märkesvaror, tar allt större andel på marknaden. Detta leder till att varuproducenterna anonymiseras och kunderna får svårare att veta varifrån EMV-produkterna kommer. De stora varukedjorna lägger ut produktion på offert där priset blir helt avgörande och varifrån råvarorna kommer eller var produkten tillagas spelar ingen roll. För kunderna är det bra att det finns en konkurrenssituation som gör att konsumenter kan sänka sina kostnader. Men det ska även vara en möjlighet att göra val med andra prioriteringar än priset. Så är det inte i dag. Därför är alla vinnare på ett tydligare regelverk som gör att konsumenten kan välja hur tungt priset väger jämfört med var maten kommer ifrån och vad som ingår.

5.2 Tydlighet och kvalitet

Alla vill äta sund och säker mat, men med mer halv- och färdigfabrikat i affärsdiskarna blir det bara svårare att veta vad man egentligen stoppar i munnen. När bara en tredjedel av konsumenterna läser innehållsförteckningarna och bara drygt hälften av dem som läser förstår vad det betyder måste innehållsförteckningen bli tydligare och lättare att förstå. Därför kräver vi att tydliga standardiserade innehållsförteckningar för livsmedel ska arbetas fram.

Först efter information om vad maten innehåller kan vi ta ställning till om vi accepterar tillsatserna eller om vi vill välja bort dem. Redan i dag är mängden godkända tillsatser i våra livsmedel omfattande. Lagstiftningen för olika tillsatser regleras i dag på EU-nivå och är därmed gemensam för hela EU. Sunda och säkra livsmedel är ett absolut krav från Centerpartiets sida. Därför kräver vi att den som importerar livsmedel måste kunna stå upp för hela kedjan bakom och veta varifrån livsmedlet kommer och vilka tillsatser som finns i det. Uppkomna kostnader för importerade livsmedel med ett direkt samband med hälsofarliga livsmedel bör importören göras ekonomiskt ansvarig för.

Fel! Okänt namn på

5.3 Bättre märkning i restaurangbranschen

Det är inte bara på grund av vår hälsa som vi väljer eller väljer bort livsmedel. Många människor vill veta hur varan framställts och vad den innehåller på grund av sin religion eller övertygelse. Det måste därför vara lätt att ta reda på om en vara innehåller exempelvis fläskkött, var någonstans restaurangens kött har producerats och under vilka förhållanden. Detta gäller oavsett om konsumenten handlar livsmedlet i butik eller på restaurang. Den som köper en pizza ska inte behöva fundera på om oxfilén i själva verket är fläskkött. Därför måste det bli lättare att kontrollera ursprungsmärkningen, även på restauranger.

Det är tyvärr mycket sällsynt att restauranger deklarerar sina råvarors ursprung. Det är dessutom ofta svårt för den som frågar att få klara besked. Därför behövs ett tydligt och överskådligt regelverk för märkning av råvarors ursprung på restauranger. Regelverket för ursprungsmärkning kan med fördel tas fram i samarbete med konsument- och branschorganisationerna. Vi kräver att ett standardiserat regelverk för ursprungsmärkning av livsmedel på restauranger bör upprättas.

Ett minimikrav för kvalitetsmärkning av restauranger är att gästerna, på ett enkelt sätt, ska kunna ta del av de kontroller som hälsovårdsmyndigheterna har utfört. Sverige bör därför införa ett system liknande det som finns i Danmark där det i anslutning till ingången finns en information om senaste kontrollen från hälsovårdsmyndigheten samt betyget i form av s.k. smiley. Är restaurangen väl godkänd är smileyn glad, är betyget godkänt är smileyn neutral och om restaurangen fick dåligt betyg är smileyn sur.

Vad som ovan anförts om märkning för sunda och säkra livsmedel bör ges regeringen till känna.

6 LOU – lagen om upphandlingsreglerna

Av stor vikt för miljön är att likvärdiga varor ska ha lika förutsättningar att konkurrera. Det är viktigt att beakta de framtida kostnaderna för varutransporterna och väga in detta i EU:s upphandlingsregler. Det krävs därför förtydligande i regelverket att krav får ställas på livsbetingelser och närproduktion samt även möjligheter att lägga anbud på vissa delar av en upphandling. När fler kan delta i anbudsgivningen breddas utbudet och då ökar också kraven på kvaliteten. Vi vill arbeta för ökade möjligheter för lokala producenter att delta i anbudsgivningen.

- Eftersom upphandlingar under 200 000 euro (ca 1,8 miljoner kronor) inte styrs av EU:s upphandlingsregler bör Sverige införa ett förenklat regelverk för sådana upphandlingar.
- Förenkla EU:s upphandlingsregler i syfte att göra det möjligt för lokala producenter att delta i anbudsgivningen.
- Miljöhänsyn ska ges en fortsatt stark ställning i LOU.

Vad som ovan anförts om lagen om offentlig upphandling bör ges regeringen till känna.

7 Konsumentskyddet bör även omfatta offentliga tjänster

Vi vill bygga ett samhälle där människornas väl sätts före systemen, ett samhälle där människor ges rätt att ifrågasätta det som inte fungerar och dessutom kan utkräva ansvar.

För att stärka konsumenterna ska samtliga varor och tjänster avsedda för konsumenter omfattas av konsumentskyddet, detta oavsett vem som producerar dem. I dag är många tjänster undantagna från konsumentskyddet, t.ex. de s.k. nödvändighetstjänsterna som köps från en kommun eller ett landsting. Det medför att människor som vill framföra synpunkter eller klagomål till offentliga sektorn befinner sig i underläge. Det är i dag ovanifrånperspektivet som styr – inom Centerpartiet vill vi stärka människors inflytande genom att stärka underifrånperspektivet.

Tjänster angående utbildning, omsorg och vård ska omfattas av konsumentskydd. Detta bör ges regeringen till känna.

8 Elektronisk handel

Mycket har gjorts det senaste decenniet för att främja elektronisk handel vad gäller marknadsföring, handelsavtal och att säkra betalningssystemen. 1999 antog OECD riktlinjer för konsumentskydd vid elektronisk handel i syfte att säkerställa konsumentskyddet för att det juridiskt ska vara jämförbart med vanliga butiksköp.

Flera olika direktiv tillämpliga för e-handel anger minimivillkor, vilket medför att medlemsländerna själva kan införa strängare regler till konsumenternas förmån; detta under förutsättning att de är förenliga med gemenskapsrätten. Det ökade utbudet av varor över Internet ställer stora krav på konsumenterna och även på säkerheten för betalning över Internet.

För den gränsöverskridande elektroniska handeln ska konsumenterna omfattas av ett bra skydd. Och där regelverken inte är totalharmoniserade inom EU, ska konsumentens hemlandslagstiftning gälla. Eventuella tvister bör också avgöras i konsumentens hemland.

Vad som ovan anförts om elektronisk handel bör ges regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

9 Könsneutrala försäkringar

I hemförsäkringars avtalsvillkor stadgas ofta att ersättning inte utges till miss-handelsoffer som blivit slagna av make eller sambo. Det säger sig självt att villkoret framför allt drabbar kvinnor. Att jämföra med att ersättning inte kan utgå vid exempelvis stöld inom ett hushåll är att bortse från det fruktansvärda i att bli utsatt för våld i hemmet. En bestämmelse som upphäver diskriminerande avtalsvillkor bör inlemmas i den nya försäkringsavtalslagen.

Försäkringsbolag gör alltid riskbedömningar byggda på generaliseringar, men vissa av dessa generaliseringar har av samhället ansetts olämpliga och diskriminerande, nämligen de som grundar sig på en egenskap som en människa inte kan påverka *och* som inte heller bestämmer människans karaktär och behov i övrigt. Kön är en sådan egenskap. En bestämmelse som motverkar diskriminering bör inlemmas i försäkringsavtalslagen.

Den som är kund i ett försäkringsbolag ska alltid ha rätt att veta om bolaget lämnar ut försäkringsuppgifter om dem. Det bolag som ska teckna en sjuk- eller livförsäkring kräver ofta ut en journalkopia från kundens befintliga försäkringsbolag. När detta sker ska även kunden få en kopia skickad till sig, tillsammans med information om vem som har fått ut uppgiften, liknande det system som i dag finns för kreditupplysning.

Vad som ovan anförts om konsumentsäkra och könsneutrala försäkringar bör ges regeringen till känna.

10 Miljömärkning

Tänk globalt och handla lokalt! De flesta konsumenter vill göra ett bra miljöval för att förhindra negativa miljöeffekter. Att varor miljömärks är därför en förutsättning för att konsumenterna ska bli delaktiga i miljöarbetet. Erfarenheterna visar att miljömärkta varor väcker människors nyfikenhet och engagemang för miljöfrågorna. Den nordiska miljömärkta Svanen är en lyckad satsning. EU:s miljömärkning, Blomman, står också för varor som bidrar till en hållbar konsumtion. Efterfrågan på fler miljömärkta varor har också bidragit till att många företag utarbetat egna miljöpolicyer. Sveriges medlemskap i EU har medfört en ökad handel över nationsgränserna, vilket är bra, men vilket också ställer krav på en samordning av miljömärkningen. Arbetet med att sprida EU:s märkning, Blomman, bör därför intensifieras, men EU:s länder måste också bli bättre på att harmonisera redan befintlig märkning.

Sverige ska inom EU arbeta för att miljömärkningen harmoniseras inom EU för att underlätta konsumenternas miljöval. Detta bör ges regeringen till känna.

11 Genetiskt modifierade produkter

Centerpartiet har en restriktiv hållning till GM-produkter, dvs. genetiskt modifierade produkter. Det är en inställning vi delar med merparten av Sveriges konsumenter. Det finns lika många skäl att gilla eller ogilla GMO som det finns konsumenter. Det viktiga är att den som köper en vara alltid ska kunna kontrollera om den innehåller GMO eller inte.

I många länder märks endast de varor som är helt fria från GMO. Vi anser att detta inte är tillräckligt. Konsumenterna ska ha rätt att veta om den vara de köper innehåller GMO, och i så fall hur mycket.

Innehållsförteckningen ska tydligt ange om en vara innehåller GMO. Detta bör ges regeringen till känna.

12 Skötselråd för kläder

I en undersökning som Konsumentverket låtit göra uppger åtta av tio svenskar att de läser och följer de skötselråd som finns märkta i klädesplaggen. Redan i butiken kontrollerar många hur plagget ska skötas. Det har ett stort värde för plaggets hållbarhet, och därmed den privata ekonomin, att plaggen håller färg och form. Tvättmärkningen i våra kläder är nu hotad – när riktlinjer och gränsvärden skulle förnyas i EU blev tvättmärkningen ifrågasatt och betraktad som ett handelshinder.

Sverige ska inom EU arbeta för att krav på tvättmärkning/skötselråd i kläder inte ska betraktas som ett handelshinder. Detta bör ges regeringen till känna.

13 Märk pälsprodukter i handeln

I en snabbt ökande takt importeras allt mer pälskinn av varierande slag och kvalitet till Sverige. De senaste åren har vi även uppmärksammats på att djurplågeri är vanligt inom den växande pälsindustrin utanför Europa. Att öka informationen om djurens härkomst genom att införa ett system för märkning av djurart och ursprungsland ger konsumenterna möjlighet att påverka utbudet – då detta styrs av efterfrågan.

Pälsprodukter i handeln ska vara märkta med djurart och djurens ursprungsland. Detta bör ges regeringen till känna.

14 Sverige ska visa vägen

Globaliseringen innebär en möjlighet för multinationella företag att flytta hela eller delar av företaget och bedriva verksamhet utanför nationsgränserna.

Fel! Okänt namn på

Detta medför att länder utanför västvärlden kan profitera på det multinationella företagens verksamhet. Detta är naturligtvis positivt och eftersträvansvärt på många sätt då det bl.a. medverkar till att sprida demokratiideal och tankar kring marknadsekonomi, vilket saknas i många av dessa länder. Vad som inte är eftersträvansvärt är det sätt många av dessa företag bedriver sin verksamhet på. Det är inte acceptabelt när multinationella företag hänsynslöst våldför sig på och exploaterar framför allt människor och miljö i u-länder. I de fall det förekommer ska företagen inte tillåtas krypa undan sitt ansvar genom att försätta dotterbolagen i de berörda länderna i konkurs för att därefter påbörja rovdrift i nästa land. Det är förödande för u-länderna att biståndsmedlen inte till fullo kan användas för utveckling utan ska gå till miljösanering efter de multinationella företagen.

Sverige bör internationellt arbeta för att de multinationella företagen ska göras ansvariga för de hälso- och miljökatastrofer de medverkar till. Detta bör ges regeringen till känna.

15 Telemarketing

Regeringen föreslår i sin proposition att krav på konsumenternas godkännande på förhand vid marknadsföring via elektroniska medier, såsom telefonförsäljning, kommer att utredas. Centerpartiet ställer sig starkt kritiskt till en sådan lagstiftning. Framför allt för att den inte skulle vara förenlig med yttrandefrihetsgrundlagen. En sådan utredning bör därför aldrig påbörjas. Riksdagen bör avslå förslaget om att utreda en lagstiftning där marknadsföring via elektoriska medier, såsom telefonförsäljning, kommer att kräva konsumentens godkännande på förhand.

Vi föreslår i stället att regeringen utreder hur telefonförsäljare via ett tydligt avslut och uppgörelse om köp ska kunna öka rättssäkerheten för konsumenterna. Detta bör ges regeringen till känna.

Stockholm den 11 april 2006

Viviann Gerdin (c)

Johan Linander (c)

Claes Västerteg (c)

Agne Hansson (c)

Eskil Erlandsson (c)

Kerstin Lundgren (c)

Jan Andersson (c)